

A 47. HONVÉDZÁSZLÓALJ ELSŐ PARANCSNOKA, GYIKA JENŐ HONVÉDŐRNAGY*

A görögkeleti vallású Gyika Jenő honvédőrnagynak,¹ az 1848 őszén Zala megyében felállított 47. honvédszászlóalj megszervezőjének és első parancsnokának ősei a kereskedelméről és kézműiparáról híres észak-görögországi Moschopolis városából származtak. Az örmény etnikumú Gyika család felmenői szörmekereskedelemmel alapozták meg vagyonukat, ám szülőföldjük elhagyására kényszerültek, amikor a törökök 1788-ban felégették és lerombolták városukat. A jelentős anyagiakkal rendelkező Gyika família ekkor települt át a Habsburg Monarchiába, s szorgalma, tehetsége révén csakhamar birtokokat vásárolt több magyarországi vármegyében.² I. Ferenc császár 1813. január 15-én – kereskedelmi tevékenységének és jótékonykodásának elismeréseként, valamint annak köszönhetően, hogy a kereskedő a francia háború idején 50 lovas katona kiállítását vállalta teljes felszereléssel – nemességet és címert adományozott az ekkor Bécsben élő Gyika Konstantin Emánuelnek és feleségétől, Dadányi Anasztáziától született gyermekeinek,³ és ugyanakkor a Krassó megyei Kossovitzát, 1817. augusztus 8-án pedig a Temes megyében lévő Dézsánfalva nevű birtokot és előnevet adományozta nekik.⁴ Családi vállalkozásuk, a „Rózsa és Gyika kereskedő társaság” 1811-ben zálogba vette a Csáky grófok Zala megyei uradalmát, majd Gyika Konstantin annak székhelyén, a vendek lakta Belatinc mezővárosban telepedett le népes familiájával.⁵

Középső fia, a Bécsben 1816-ban született és Belatincon gyermekeskedő Gyika Jenő (Eugen) 1825 és 1827 között magántanulólként tett vizsgákat a szombathelyi premontrei gimnáziumban, azután 1827-től a kőszegi bencés gimnázium diákja volt.⁶ 18 éves korában, 1834-ben hadfi, azaz tisztjelölt lett a cs. kir. 32. (Ferdinand d'Este) gyalogezredben, 1835-től pedig a 62. (Turszky) sorjalogezred zászlósaként teljesített katonai szolgálatot. Négy évvel később, 1839-ben ez utóbbi ezred hadnagyaként lépett ki a hadseregből.⁷ Zalába visszatérve részt vállalt a belatinci uradalom gazdálkodásának irányításában, melyet akkor már özvegy édesanyja, Dadányi Anasztázia vezetett. Gyika Jenő valamikor

* Írásunk A szabadságharc zalai hősei. Zala megyei honvéd törzsisztek 1848–1849-ben című tudományos emlékülésen, Zalaegerszegen, 2018. május 16-án elhangzott előadás jelentősen kibővített, jegyzetekkel ellátott változata. Az előadás kiegészítéséhez végzett levéltári kutatásért, valamint a fellelt iratok másolataiért Kemény Krisztiánnak (HL) és Németh Györgynek (MNL OL), a tanulmány szakmai átnézéséért és kutatási, javítási tanácsaiért pedig Hermann Róbertnek tartozom köszönettel!

¹ Gyika Jenő rövid életrajzai: *Novák* 1906. 342–343. o.; *Bona* 2015. I. 296. o.; *Pálmány – Hermann* 2002. 1008–1009. o.; *Fatér* 2005. 115–116. o.; *Diószegi – Diószegi* 2008a. 34–36. o.

² *Papp* 2004. 17–18. o.; *Diószegi – Diószegi* 2008b. 297. o.

³ MNL OL A 57. LR 63. k. 470–472. o.

⁴ MNL OL A 57. LR 63. k. 473–474., 1094–1096. o.

⁵ MNL ZML Kgy. ir. 1843:2000. Jelentés a belatinci uradalom zár alá vételével kapcsolatban. Belatinc, 1843. május 13.

⁶ A szombathelyi premontrei gimnázium anyakönyvi adatbázisa (Sasfi Csaba szíves közlése) és *Pálmány – Hermann* 2002. 1008. o.

⁷ *Bona* 2015. I. 296. o.

1845 előtt megházasodott, szülei keresztlányát, a Becsehelyen, 1822. január 29-én született Csuzy Anasztáziát (a dúsgazdag cs. kir. kamarás, Csuzy Pál lányát) vette feleségül.⁸

Gyika Jenő, noha már 1840. szeptember 28-án kinevezték Zala vármegye táblabírájává,⁹ az 1840-es évek első felében még nem játszott említésre méltó szerepet megyéje közéletében, 1845 februárjában azonban ő alakította meg az Országos Védegyelet alsólendvai osztályát, melynek elnöke lett.¹⁰ Egy hónappal később önkéntes adózást vállalt Deák Ferenc oldalán,¹¹ 1845 őszén pedig, ugyancsak Deákot követve, támogatást ajánlott a Balatonon létesítendő Kisfaludy-gőzösre.¹² 1847 nyarán már a zalai liberális ellenzék meggyőződéses tagjának számított, legalábbis ekként jellemezte Kováts László pölöskei uradalmi ügyész, a Széchenyi István gróf számára a zalai nemesség politikai minőségéről készített kimutatásban.¹³

Gyika Jenőt valószínűleg családtagjai, illetve rokonai ösztönözték aktívabb társadalmi és közéleti szerepvállalásra: édesanyja, az ugyancsak tekintélyes görög kereskedőcsaládból származó özvegy Dadányi Anasztázia Deák Ferenc tisztelői és szabadelvű reformpolitikájának anyagi támogatói közé tartozott,¹⁴ sógora és barátja, ifjabb Csuzy Pál a zalai liberális ellenzék egyik radikális hangadójának számított,¹⁵ nővérét, Ifigéniát pedig a Széchenyi számos reformelképzelését megvalósító hírneves bankár és mecénás, Sina Simon vette el feleségül. (A Sina család egyébként szintén az észak-görögországi Moschopolis városából származott, a két kereskedőfamilia ismeretsége, kapcsolata onnan eredhet.)¹⁶

A sem jogi végzettséggel, sem közigazgatási vagy igazságszolgáltatási gyakorlattal nem rendelkező – viszont hitelfelvételeinek köszönhetően 1847-re már tekintélyes, több tízezer forintos adósságot felhalmozó¹⁷ – Gyika Jenő e szerepvállalásainak, illetve kapcsolatainak köszönhetette, hogy barátai belőle is megyei tisztségviselőt faragtak: Zala vármegye 1847. június 14-ei tisztújítása alkalmával megválasztották a Lövői járás főszolgabírójává.¹⁸ A császári titkosrendőrség besúgóí szerint a zalai liberális ellenzék ezen a tisztújításon fondorlattal és erőszakkal ragadta magához, így eshetett meg, hogy olyan személyek is szolgabírók lettek, mint például Gyika Jenő, aki nem is volt jelölve e tisztségre.¹⁹

Gyika nagy ügybuzgalommal igyekezett ellátni főszolgabírói feladatait, különösen 1848 tavaszán, a forradalmi átalakulás hónapjaiban. Április 9-én jelentette a megye alis-

⁸ MNL ZML letenyei anyakönyv, 1822. (Dr. Kulcsár Bálint szíves közlése.); *Novák* 1906. 342. o.

⁹ MNL ZML Kgy. jkv. 1840:2282.

¹⁰ *Hetilap*, 41. sz. (1846. május 22.) 702–703. hasáb; *Mayer – Molnár* 2008. I. 327–329. o.

¹¹ *Molnár* 1996. 1232. o.

¹² MTAK Kt. Széchenyi-gyűjtemény K 205/12. Aláírási ív a Balatonra szállítandó Kisfaludy gőzösre, 1845. november 23-ig.

¹³ *Molnár* 2009b. 148. o.

¹⁴ *Molnár* 2012. 377., 386. o.; MNL OL H 103. 19. d. Simon Pál Csányi Lászlónak. Zalaegerszeg, 1843. június 29. Közli: *Molnár* 2009a. 229. o.

¹⁵ *Fatér* 2005. 63. o.; *Pálmány* 2011. I. 868. o.

¹⁶ *Papp* 2004. 14–17. o.; *Kerényi* 2007.

¹⁷ MNL ZML Kgy. jkv. 1847:112., 2325., 2326., 3101., 3574., 3580., 4746. (Gyika Jenő és felesége hiteleinek, ill. adósságainak betáblázásai.)

¹⁸ *Novák* 1906. 342. o.; *Molnár* 2000. 415. o.

¹⁹ MNL OL A 105. Inf. Prot. 1847. július 3. 25. ülés 10–12. o. Magyar fordítását közli: *Hermann – Molnár* 2015. 243. o.

pánjának, hogy Alsólendva mezővárosban mintegy százfőnyi nemzetőrséget szervezett,²⁰ május végén pedig Alsólendván és környékén íratta össze a Lövői járás középső vidékén található 15 település közel 800 nemzetőrét.²¹ Gyika az Alsólendvai választókerület egyik képviselőjelöltje volt az 1848. június 15-én tartott népképviselői országgyűlési képviselőválasztáson. Támogatói aznap Alsólendván meg is választották, de botrányos körülmények között, az ellenjelölt horvát nemzetiségű híveinek elkergetése után, ezért Gyika lemondott a mandátumáról, és visszalépett a jelöltségtől a június 24-én megismételt választás alkalmával is, így lett az alsólendvai kerület országgyűlési képviselője Horváth Péter, a Muraközi járás főszolgabírója.²²

1848 júniusára olyan feszültté vált Magyarország és Horvátország politikai viszonya, hogy tartani lehetett Jellačić horvát bán csapatainak betörésétől. A támadás elhárítására és a horvátok elrettentésére Csány László, a Batthyány-kormány királyi biztosa, egy kisebb részben sorkatonaságból és honvédszászlóaljakból, nagyjából pedig nemzetőrökből álló védőkordont szervezett a horvát határszélre, Zala, Somogy és Baranya megyének a Dráva folyó által határolt peremére. Zala megye Állandó Bizottmánya 1848. június 17-én hatezer nemzetőr önkéntes kiállítását és őrszolgálatra vezénylését határozta el. A zalai nemzetőség első váltása, mely egy hónapnyi őrszolgálatra vállalkozott, július 3-án kezdte meg a kivonulást, és 7–10-e körül foglalta el a helyét a védelmi rendszerben. A zalai nemzetőröket két lépcsőben, részben a Muraközben, részben pedig a Mura bal partján (Csáktornyától Domborúig, illetve Alsólendvától Letenyéig), főként az átkelőhelyek védelmére helyezték el, és megfigyelő, illetve őrszolgálatot teljesítettek.²³

A Lövői járás mozgóvá tett nemzetőrszászlóaljának ideiglenes parancsnokságával Gyika Jenőt bízták meg ekkor, és – tekintettel a nemzetőség közelgő táborba vonulására – gondoskodtak főszolgabírói hivatalának átmeneti helyettesítéséről.²⁴ Gyika a katonai tapasztalataira utalva kérdezte már korábban, június 2-án az őt jól ismerő királyi biztostól (a zalai liberális ellenzék korábbi pártvezérétől): „Ha a szükség magával hozandja, egy kapitányságra számolhatok-e, Laci bátyám”,²⁵ július 15-én pedig – Csány László biztatására – Mészáros Lázár hadügyminiszterhez folyamodott nemzetőr őrnagyi kinevezése érdekében: „Mint Zala megyei főszolgabíró oly szerencsés voltam, a Lövői járás által kiállított nemzetőrségi zászlóaljnál az 1. századnál századosnak, és az egyszersmind 1000 főre rúgó zászlóaljnál közbizodalommal ideiglenes parancsnoknak megválasztatni, s ezen minőségben folyó július hó 3-[á]tul kezdve az írt zászlóaljnak, mint volt gyalogsági katonatiszt, elrendezésével, annak polgári egyénektől választott tisztjeinek és közvi-

²⁰ MNL ZML Csillagh ir. Gyika Jenő főszolgabíró jelentése Csillagh Lajos első alispánhoz. Belatinc, 1848. április 9. Közli: *Mayer – Molnár* 2008. I. 338–340. o.

²¹ MNL ZML ÁB jkv. 1848:791., MNL ZML Nemzetőri ir. „Összeírása a Zala megyei nemzeti őrseregnek. Nemzeti őrsereg összeírása Lövői járás közép vidékében”.

²² A választás jegyzőkönyvét közli: *Mayer – Molnár* 2008. I. 348–351. o., vö.: *Balogh* 1986. 206. o. és *Molnár* 1994. 80–85. o.

²³ *Urbán* 1973. 164–165. o., vö.: *Aradi* 1972. 11–12 o. és *Vajda – Vajda* 1974. 18–20. o.

²⁴ MNL ZML ÁB ir. 1848:1328.; Gyika őrnagy, ill. a lövői járás nemzetőreinek tábori szolgálatával részletesen foglalkozik *Molnár* 2006. 16–25. o., vö.: *Molnár* 2008. 63–65. o.

²⁵ MNL OL H 103. Zala megye levelei 24. sz.

tézeknek beoktatásával tölem kitelhető munkássággal foglalatostokodván, oly bátor vagyok Hadügyi Minister Úrhoz őrnaggyá leendő kineveztetésért folyamodni.”²⁶

Csány időközbenjárt Batthyány Lajos miniszterelnöknél, aki július 19-én arról értesítette a királyi biztost, hogy „Őn ajánlatára Gyika Jenőt ideiglenes őrnaggyá, díj nélkül ki fogom nevezni”.²⁷ A miniszterelnök két nappal később, 1848. július 21-én valóban nemzetőr őrnaggyá nevezte ki – István nádor ellenjegyzésével – Zala megye Lövői járása mozgóvá tett nemzetőrzászlóaljának parancsnokát.²⁸

Csány László még a zalai nemzetőrség táborigazgatásának kezdetén, július 5-én utasította Gyika századost, hogy mintegy 1000 főnyi zászlóaljával vonuljon Dobri környékére. Gyika Szemenyén, július 8-án kelt levelében a következőképpen tájékoztatta a királyi biztost a parancs végrehajtásáról: „folyó hó 7-én a kitűzött helyeken megjelenvén, zászlóaljamban lévő századok következőképp quartélyoztattak el: Az 1. század a staabbal együtt Alsó- és Felsőszemenyén, a 2. század Dobriban, a 3. század Csernyeföldön, a 4. pedig Szentkirályon és Kiscsernecen. A gyakorlások századonként ... mindennap reggel 5 órától 9-ig, délután hat órától napnyugtáig szoknak megtörténni. Minden kedden és pénteken a századok egy általam kitűzött helyen zászlóalji gyakorlásra összeseregleni kötelezettek. Minden nap reggeli 10 órától 11-ig a fő- és altisztekkel, délután 4-től 5-ig az összes századokkal iskolák tartanak.”²⁹ A százados egy héttel később, július 14-én már az alábbiakat jelentette Csánynak: „A kezem alatt lévő század főképpen, de a többi század is jó formán forgatják már a fegyvert, ideértve a 360 puskákat, melyekkel a zászlóalj ellátva vagyon, valamint a 600, általam kiosztott lándzsákat. A zászlóaljnál ideiglenes parancsolatom alatt lévő tisztikara olyannyira van a rend és subordinatio [szolgálati fegyelem] eszméjétől keresztülhatva, hogy engedelmem adása nélkül semmi szín alatt állapotásaikat el nem hagyják, és így jó példával előmenvén, a zászlóalj összes őrseregének magaviselete valóban kitűnő.”³⁰

Egy hónapnyi táborigazgatás után, augusztus elején felváltották a zalai nemzetőröket. A Lövői járás nemzetőrzászlóaljának augusztus 8-án történt felváltásáról az immár őrnagyi rangot viselő Gyika Jenő másnap számolt be a Csány Lászlóhoz írott jelentésében. Tudósítása szerint az újonnan érkezett lövői nemzetőrök csupán nyolcszázan voltak, így a zászlóalj létszáma jóval kevesebb lett az előzőnél. Gyika négy, egyenként 200-200 fős századba osztotta be a nemzetőröket, és az egyik századot Alsólendván, a másikat Hosszúfaluban, a harmadikat Lendvalakosban, a negyediket Rédicson helyezte el,³¹ zászlóaljparancsnoki székhelyét pedig Alsólendvára tette át.³²

Mielőtt a nemzetőrök második váltásának szolgálati ideje letelt volna, Gyika Jenő őrnagy szeptember 2-án kelt levelében – felváltásuk érdekében – a következőket kérte Zala megye Állandó Bizottmányától: „A veszélyek hazánkba napról napra növekedvén,

²⁶ MNL OL H 92. ONöHt. Ált. 1848:2057. Gyika Jenő nemzetőr százados kérelme Mészáros Lázár hadügyi miniszterhez. Szemenye, 1848. július 15. A folyamodvány hátiratára július 24/25-én jegyezték fel ceruzával: „díjtalan őrnagynak ki lón nevezve”.

²⁷ *Urbán* 1999. II. 944. o.

²⁸ *Közlöny*, 25. sz. (1848. július 24.) 203. o.; *Nemzeti. Politikai Hirlap*, 67. sz. (1848. július 28.) 261. o., vö.: *Novák* 1906. 44. o.; *Urbán* 1973. 388. o.; *Bona* 2015. I. 296. o.

²⁹ MNL OL H 103. Zala megye levelei 38. sz., vö.: *Molnár* 2006. 17. o.

³⁰ MNL OL H 103. Zala megye levelei 51. sz., vö.: *Molnár* 2006. 19. o.

³¹ MNL OL H 103. Zala megye levelei 76. sz., vö.: *Aradi* 1972. 38. o.; *Molnár* 2006. 21. o.

³² MNL OL H 103. Zala megye levelei 84. sz., vö.: *Molnár* 2006. 21–22. o.

azokkal viszonyaink is a horvátok irányába a legaggasztóbb fokra nőttek, mert tekintve azoknak előkészületeiket, betöréseiktől félni nem kevésbé lehet. Kötelességemnek tartom azért a tisztelt Bizottmányt fölkérni, hogy miután az első kiállításakor a Lövői járás zászlóalja 1000 főre, a második már csak 800-ra, a 3. és egyszersmind utolsó kiállítás pedig legföljebb is csak 600 főre fog leszállani... intézkedjék tehát a tisztelt Bizottmány, hogy a jelen [értsd: harmadik] kiállítás is legalább egy zászlóaljra, vagyis 1000 főre szoríttassék, olyformán, hogy ha a hon lévők és még ki nem állottak száma ezen összeget el nem érné, ugyanez az első állítási egyénekből pótolta; ezt várja tőlünk a haza, ezt önön javaink biztosítéka!”³³

Amikor szeptember elején a zalai nemzetőrség harmadik váltása is tábori szolgálatra vonult, továbbra is Gyika Jenő maradt a Lövői járás mozgóvá tett nemzetőrszászlóaljának parancsnoka, és három századra osztotta a szeptember 8-án újonnan alakított, 692 főnyi nemzetőrszászlóalját. „Sajnálkozva kell megvallanom – írta Csányinak szeptember 9-én –, minthogy a váltás csak tegnap megtörtént, embereim oly ügyetlenek, hogy azokat ellenség felé vezetni alig leend lehetséges”³⁴

Szeptember 10-én, Jellačić betörésének előestéjén Csány László királyi biztos utasította Vagyázó Ferencet, a Tapolcai járás mozgóvá tett nemzetőrszászlóaljának parancsnokát, hogy Muraszerdahelynél keljen át a Mura bal partjára, egyesítse nemzetőreit Gyika őrnagy zászlóaljával, majd a Lövői járás nemzetőreivel és az alsólendvai lakosokkal együttműködve bontsa el a Mura folyó hídját. További feladata az lett volna, hogy a híd felszedett pallóit hordassa az alsólendvai oldalra, Muraszerdahely felől pedig pár ölnyire fűrészeltesse el a pallót tartó gerendákat, és ameddig lehet, próbálja védeni az átkelőhelyet.³⁵ A királyi biztos szándéka egyértelmű volt: a stratégiai fontosságú hidat a pallók és gerendák biztonságba helyezésével kellett volna szétbontani, hogy azután bármikor járhatóvá tehesék ismét. Csány utasítása azonban nem jutott el a címzetthez, vagy ha eljutott is, már későn, mert a Gyika őrnagy vezette nemzetőrök máshogy cselekedtek.

Miközben szeptember 10-én hajnalban Gyika őrnagy alsólendvai nemzetőrszázada a muraszerdahelyi hídhoz masírozott, hogy azt őrizze, a zászlóalj parancsnoka Alsólendván tárgyalt a mezőváros vezetőivel, akik kérelték és győzködték az őrnagyot, hogy az ellenségtől rettegő alsólendvaiak védelme érdekében gyűjtassa fel a muraszerdahelyi hidat. Gyika végül beadta derekát, magára vállalta a felelősséget. A Mura hídjához érkezve Petesházáról szalmát hozatott, és az abból sodort kötelekkel körbefonatta, majd pedig kátarrányal kenette be a híd karfáit. A cs. kir. 9., Miklós huszárezred Petesházán állomásozó századának egyik szakasza napközben felderítésre lovagolt ki a Muraközbe, Csáktornya felé, majd onnan visszatérve, éjszakára átvette a híd őrzését.³⁶

Gyika őrnagy másnap, szeptember 11-én a muraszerdahelyi hídhoz vezényelte az alsólendvai nemzetőrszázadot, a Miklós-huszárokat pedig ismét az ellenséges hadmozdulatok felderítésére küldte ki a Muraközbe. Gyika „legnevezetesebb haditettét”, a Mura-híd felégetését így örökítette meg az események szemtanúja, Dervarics Kálmán alsólendvai nemzetőr főhadnagy: „Délután négy óra lehetett, mikor a huszárok visszatér-

³³ MNL ZML ÁB ir. 1848:1757., vö.: *Molnár* 2006. 22. o.

³⁴ MNL OL H 103. Komáromban lefoglalt iratok 379. sz., vö.: *Hermann* 1992a. 121. o.; *Molnár* 2006. 22. o.

³⁵ MNL OL H 103. Komáromban lefoglalt iratok 395. sz. Közli: *Hermann* 1998a. I. 271–272. o.

³⁶ *Dervarics* 1890. 2. o.; *Dervarics* 1896. 218–219. o.; *Novák* 1906. 64–68. o.; *Vajda – Vajda* 1974. 23. o.; *Mayer – Molnár* 2008. I. 351–354. o.

tek, s miután azok biztosnak mondták, hogy az ellenség egy része Alsólendva felé tart, Gyika őrnagy Alsólendva városnak tett ígéretéhez képest kiadta a parancsot, hogy a Mura hídja gyújtassék fel. A Mura innenső partján a hídfő alsó oldala mellett tűz lángolt, ennél tehát kanócok tüzesítették meg, s ezek segítségével a híd karfájára tekert, s kátránnyal vas-tagon bekent szalmakötelek meggyújtattak; ilyen gyújtás történt mind a két karfán öt-hat helyen, minek folytán a tűz mindkét karfa hosszában egyszerre fellobbant. A nyugati szél által élesztett tűz csak úgy falta a száraz hídpallót s gerendákat; a füst sűrű gomolyokban szédítő magasságig felhajtattott a légbé annyira, hogy az Csáktornyára, s a legtávolabb eső vidékekre is ellátszott, s így Jellačić serege is tudomást vehetett arról, hogy Muraszerdahelynél elvágott útja Magyarországba”.³⁷

A híd elpusztítása késleltette ugyan egy nappal Alsólendva horvát megszállását, és a horvát (majd a császári) sereg összeköttetését is akadályozta bizonyos mértékben, hiánya viszont később, októbertől decemberig komoly gondokat okozott a magyar hadvezetésnek, mert megnehezítette a Perczel-hadtest által visszafoglalt Muraköz ellátását és megtartását. (A császáriak egyébként később – mind elfogásakor, mind az ellene folytatott hadbírósi eljárás során – felrötták Gyikának a Mura-híd felégetését.)³⁸

Miután Jellačić szeptember 11-ei támadását követően Csány László királyi biztos hazabocsátotta a zalai nemzetőrség mozgóvá tett, ám katonai feladatokra hasznavehetetlen zászlóaljait, Zala megye Állandó Bizottmányának szeptember 13-ai ülése – Batthyány Lajos miniszterelnök augusztus 15-ei rendelete alapján – egy körülbelül ezer főből álló önkéntes nemzetőrszászlóalj felállításáról döntött. A kiállítandó önkéntesek számát a népesség arányában osztották fel az egyes zalai települések között, így mintegy 200 főnek kellett egy önkéntest kiállítani. A nemzetőr önkénteseket ugyanúgy háromévi szolgálatra kötelezték, mint a honvédeket, és tisztjeiket a századosokkal bezárólag maguk választhatták.³⁹

Gyika Jenő nemzetőr őrnagy, a Lövői járás szeptember közepén feloszlott és lefegyverzett nemzetőrségének korábbi parancsnoka – aki egy neki nem tetsző megyebizottmányi határozat miatt azt üzente Csillag Lajos zalai első alispánnak, hogy „nyalja meg a segit” –, szeptember 21-én kelt levelében arra kérte Csány királyi biztost, hogy őt nevezze ki az önkéntes nemzetőrség őrnagyául, egyúttal pedig előterjesztette a leendő tisztikar névsorát.⁴⁰ (A szervezendő zászlóalj őrnagyául eredetileg a szentgróti Batthyány Károly grófot jelölték, Batthyány azonban lemondott a felkínált tisztségről, mivel a tényleges parancsnokságot már az első napoktól kezdve Gyika gyakorolta.) A zalai megyebizottmány szeptember 22-én Gyika Jenőt bízta meg a megyében szerveződő önkéntes mozgó nemzetőrszászlóalj parancsnokságával, feladatául szabva, hogy a királyi biztos egyetértésével kinevezett tisztikart összehívja a zászlóalj alakulási helyére, Zalaegerszegre, és beossa őket a századaikhoz.⁴¹

Zala megye Állandó Bizottmánya szeptember 28-án utasította Gyikát, mint az önkéntesek zászlóaljának parancsnokát, hogy „mivel ezek is a megye kebelében még létező

³⁷ *Dervarics* 1890. 2. o., vö.: *Dervarics* 1896. 218–219. o.; *Novák* 1906. 64–68. o.; *Vajda – Vajda* 1974. 23. o.; *Molnár* 2006. 24–25. o.

³⁸ *Hermann* 2010. 188. o.

³⁹ *Molnár* 1987. 114–116. o.; *Hermann* 1992a. 122–124. o.

⁴⁰ MNL OL H 103. Komáromban lefoglalt iratok 127. sz.; *Hermann* 1992a. 123–125. o.

⁴¹ MNL ZML ÁB jkv. 1848:2047.; *Molnár* 1987. 117. o.

ellenséges csapatok ereje gyengítésére és eloszlására célszerűen használatosnak, mihelyt századonként alakulnak, őket tüstént ... illető tisztjeikkel ellátva, Kanizsa felé indítsa”.⁴² A zalai megyebizottmány másnap Körmendre küldte az őrnagyot, hogy Vidos Józseftől, a vasi nemzetőrség parancsnokától kérjen segítséget Zala megye horvát megszállás alóli felszabadításához, illetve a Letenyén elfogott zalai kormánybiztos, Horváth Vilmos kiszabadításához. Gyika mindezekről levélben tájékoztatta Vidost, miután nem találta Körmenden, hozzátéve: „csapatom alakulása és Önök seregvévi együttműködése Egerszegen való személyes jelenlétemet már holnap regveli órákban igénylik.”⁴³

A Gyika őrnagy vezetésével szerveződő Zala megyei önkéntes mozgó nemzetőrszászlóalj október elején már 640 főt számlált. Noha lőfegyverük ekkor még alig volt, és jobbra csak dárdákkal voltak felfegyverezve, október 3-án, illetve 4-én ők is részt vettek Nagykanizsa horvát megszállás alóli felszabadításában.⁴⁴ Zászlóaljparancsnokuk, aki az ütközet kezdetén még a soproni nemzetőrök egyik századát vezényelte, és a Nagykanizsára Becsehely felől benyomuló zalai önkéntesek parancsnoki tisztét az ütközet alatt vette át,⁴⁵ később így emlékezett alakulatának tűzkeresztségére: „a rögtön öszveszedett első 2 század pár nap múlva félig-meddig felszerelve, a fegyveres ellenség előtt Kanizsánál az első helyet foglalván el, habár az ellenség golyóinak csak dárdát mutathatott is, vitézségének magasztos érzetében előnyomult”⁴⁶

Gyika őrnagy, aki már szeptember 30-án, Pusztelnik Henrik vezérkari százados útján felterjesztette kérését a miniszterelnökhöz – hogy önkéntes nemzetőreiből alakítsanak honvédszászlóaljat⁴⁷ – Zalaegerszegen, október 10-én kelt beadványában ennek támogatóására kérte Zala megye Állandó Bizottmányát is: „Miután a kiállítandó önkéntesek zászlóalja már közel az alakuláshoz, s tisztjeik, kik honuk szabadsága és függetlensége melletti küzdésért állottak fel, egyhangúlag előttem óhajításukat fejezték ki a nemzeti nagy honvédsereg tagjaivá lehetni, ezennel tisztelettel kérem nevükben is a Tisztelt Bizottmányt, méltóztassék az illető helyen oly hatályos lépéseket tenni, hogy zászlóaljam úgy, amint van, összes ide mellékelt tisztikarával együtt a honvédszászlóaljak közé minél előbb beiktattassék; annyival is inkább, mert e zászlóalj három évre lévén állítva.”⁴⁸

A Gyika Jenő őrnagy vezette zalai önkéntes mozgó nemzetőrszászlóalj október 16-án, Nagykanizsán csatlakozott Perczel Mór ezredes Muraköz felszabadítására induló hadtestéhez.⁴⁹ Miután Perczel másnap Letenyénél elfoglalta a Mura-hidat, hadoszlopa, élén a zalai önkéntesek három századával, valamint a Hunyadi-szabadcsapattal, benyomult a Muraközbe, ahol Gyika őrnagy nemzetőrei is részesei lettek a megszálló horvát csapatok elfogásának és lefegyverzésének. Perczel október 18-án bevonult Csáktornyára,

⁴² MNL ZML ÁB jkv. 1848:2053. Közli: *Hermann – Molnár* 2000. 190. o., vö.: *Molnár* 1987. 117. o. és *Hermann* 1992a. 127. o.

⁴³ Gyika Jenő Vidos Józsefnek. Körmend, 1848. szeptember 29. Közli: *Hermann – Molnár* 2000. I. 199–200. o., vö.: *Hermann* 1992a. 126. o.

⁴⁴ *Barbarits* 1929. 55. o.; *Novák* 1906. 113–114. o.; *Hermann* 1992a. 127. o.; *Hermann* 2006. 484. o.

⁴⁵ *Hermann* 1992a. 127. o.

⁴⁶ MNL ZML ÁB ir. 1848:2452. Gyika Jenő Zala megye Állandó Bizottmányának. Zalaegerszeg, 1848. november 22.

⁴⁷ *Hermann* 1992a. 128. o.

⁴⁸ MNL ZML ÁB ir. 1848:2093. Gyika Jenő Zala megye Állandó Bizottmányának. Zalaegerszeg, 1848. október 10.; *Molnár* 1987. 118–119. o.; *Hermann* 1992a. 128. o.

⁴⁹ *Asbóth* 1862. II. 63. o.; *Hermann* 1995. 115. o.

és ott, illetve annak környékén szállásolt be a zalai önkéntes zászlóalj is.⁵⁰ Perczel október 24-én az alábbi indoklással terjesztette fel az Országos Honvédelmi Bizottmányhoz a zalai önkéntes nemzetőr alakulat honvédzászlóaljja alakulási kérelmét: „Ők a mura-közi elfoglalásban és az itt történt csatározásokban a többiekhez magukat érdemeseknek mutatván, bésoroztatásuk elfogadandó. Mégis Gyika őrnagy urat meghagyva zalai nemzetőr parancsnoknak, mint volt, tanácsos lenne ide a tevékeny, bátor s jeles hazafi Csuzy Pált őrnagynak nevezni”.⁵¹ Perczel három nappal később megváltoztatta, illetve korigálta előterjesztését: „a honvédi zászlóaljok közé magát soroztatni kívánó első zalai önkéntes csapat őrnagyává Gyika urat kérem kineveztetni, ki amúgy is megyei nemzetőri őrnagy – és erre magát késznek nyilvánítja”.⁵² A parancsnoki kinevezés ügyét tovább bonyolította, hogy Nagy Farkas, Zala megye Állandó Bizottmányának az Országos Nemzetőrségi Haditanácshoz küldött futára október végén – nem tudni, milyen forrásból – azzal az értesüléssel érkezett vissza Zalaegerszegre, hogy „Gyika Jenő, Csány László úr által kinevezett őrnagy a helyét meg nem tarthatná” a Zala megyei önkéntes zászlóalj élén. Csillagh Lajos zalai első alispán e hír hallatán Ihász Dánielt, a 13. keret-, vagyis kiképzőzászlóalj újoncainak átvételére október 27-én Zalaegerszegre érkezett honvéd századost javasolta kinevezni a zalai önkéntes zászlóaljja őrnagyává, a Nádasy Sándor ezredeshez, az Országos Nemzetőrségi Haditanácshoz vezetőjéhez november 2-án intézett levelében.⁵³ Miután a Haditanács november 11-ei leiratában kikérte Perczel Mór tábornok véleményét Ihász százados kinevezése ügyében,⁵⁴ az ugyanezen a napon 47. sorszámmal a honvédzászlóaljok közé sorolt zalai önkéntes alakulat⁵⁵ parancsnokának személyéről végül Perczel állásfoglalása dönthetett: Gyika Jenőt két héttel később, november 25-én hivatalosan is kinevezték a 47. honvédzászlóalj őrnagyává.⁵⁶

Mivel Perczel időközben több szempontból is védhetetlennek, illetve tarthatatlannak ítélte Muraközt, november 11-én kiűritette azt, és csapatait a Mura folyó bal partjára vonta vissza.⁵⁷ Ettől kezdve december közepéig Alsólendván és közvetlen környékén állomásozott a Gyika Jenő őrnagy vezette, 1206 főnyi 47. honvédzászlóalj is.⁵⁸ Gyika november 16-án előőröket állíttatott a Mura partjára, Szemenyétől nyugatra, majd két nappal később napiparancsba adta, hogy „a zalai önkéntes csapat honvédzászlóaljok közé soroztatván, 47. honvédi zászlóalj nevet kapott, s ezen nevezettel való élés meghagyatott”. Az őrnagy november 20-án arról rendelkezett, miszerint „a zászlóaljban elhatalmazott szökecsék gát-

⁵⁰ Molnár 1987. 119–120. o.; Hermann 1992a. 135–136. o.; Hermann 1995. 21–26. o.

⁵¹ Perczel Mór jelentése az OHB-nak. Csáktornya, 1848. október 24. Közli: Hermann 1998b. 48. o., vö.: Hermann 1995. 62. o.

⁵² Perczel Mór jelentése az OHB-nak. Csáktornya, 1848. október 27. Közli: Hermann 1998b. 50. o., vö.: Hermann 1992a. 131. o.

⁵³ MNL OL H 92. ONöHt. Ált. 1848:7383. Csillagh Lajos Nádasy Sándor ezredesnek. Zalaegerszeg, 1848. november 2.

⁵⁴ MNL OL H 92. ONöHt. Ált. 1848:7383. Az ONöHt. 1. osztálya Perczel Mór tábornoknak. Budapest, 1848. november 11. A Nagy Farkas futár által okozott bonyodalmakról, valamint Ihász Dániel Zalába küldéséről lásd Hermann 1992/b. 199. o.

⁵⁵ Hermann 1992a. 135–136. o.; Hermann 1995. 67. o.

⁵⁶ Közlöny, 170. sz. (1848. november 27.) 805. o.; Pesti Hírlap, 25. sz. (1848. november 28.) 1115. o.; Novák 1906. 151. o.; Molnár 1987. 121. o.; Hermann 1992a. 132. o.

⁵⁷ Hermann 1995. 38–40. o.

⁵⁸ A Mura-menti magyar hadsereg 1848. november 12-i harcrendjét közli: Hermann 1995. 102. o., vö.: Dervarics 1896. 219–220. o. és Novák 1906. 141–142. o.

lására a legénységnek kihirdettetni határozatott, hogy a szökések halállal fenyítettnek”,⁵⁹ négy nap múlva pedig az alakulatától megszökött, horvát és vend ajkú honvédek elfogását és visszakísértetését kérte Zala megye Állandó Bizottmányától.⁶⁰

Gyika őrnagy Dobriban, november 22-én kelt levelében alakulatának igen hiányos felszerelésére panaszkodott, és önkéntesei számára patrontáskákat és szuronytartókat, dobokat és fejszékét, valamint fejenként legalább egy öltözet fehérneműt kért a zalai megyebizottmányától. „Lesz nekünk még dolgunk elszántabb ellenséggel is, mint volt eddig, hol a csata megnyerésére nemcsak vitéz bátorság, de katonai felszereltség is fog szükségesletni, hol seregem a felszerelt, elszánt ellenség előtt, míg csak öltre nem kerülhet a dolog, anélkül, hogy véthetne az ellenségnek, elhull” – érvelt beadványában.⁶¹ Alakulatának egy része ugyanezen a napon – Perczel parancsára – Szemenyénél átkelt a Murán, és a Muraközben előrenyomulva, megfutamította a szemben álló ellenséget.⁶² Mivel katonái vitézül viselték magukat a szemenei támadásnál, Gyika napiparancsban mondott köszönetet „a zászlóalj kitüntetett pontosságáért”.⁶³

Amikor a császári főerők december közepén történt támadását követően Perczel utasítást kapott, hogy hadtestével csatlakozzon az Észak-Dunántúlon visszavonuló magyar főszereghhez, a Gyika őrnagy vezette 47. honvédszászlóalj december 22-én a Perczel-hadtest kötelékében, Körmend irányában hagyta el Zala megyét.⁶⁴ A súlyos vereséggel végződő, december 30-ai móri ütközetben a 47. honvédszászlóalj mintegy 1200 katonája a magyar erők jobbszárnyán foglalt állást négy ágyúval. Mivel a megsemmisítő császári támadás súlya főleg a centrumot érte, Gyika a gondjaira bízott ágyúkat megmentve, veszteségek nélkül tudott visszavonulni a zalai honvédekkel, amint arról Perczel is beszámolt az ütközetről írt jelentésében: „Gyika őrnagy egész zászlóaljával és 3 ágyúval a hegységen át keresztül veté magát”.⁶⁵

A viszonylag jó állapotban maradt 47. honvédszászlóalj Budára vonult vissza, néhány napig előőrsi szolgálatot látott el a budai hegyekben, majd 1849. január 5-én, Perczel hadtestével hagyta el a fővárost. A következő hetekben a középponti mozgó sereg alakulataként tevékenykedtek; január 17. körül annak 4. dandárjába voltak beosztva 1190 fővel. Január 22-én részesei lettek Szolnok bevételének, ám az ütközetben betöltött szerepüket, csakúgy, mint parancsnokuk 1849. januári tevékenységét, nem ismerjük.

Január végén Dembinski vette át Perczel egyik hadosztályát, melynek legerősebb, a 47. honvédszászlóaljat is magában foglaló, közel négyezer fős dandárját ekkor Gyika Jenő őrnagy vezette. A zalai alakulat ettől kezdve a felső-tiszai hadtest kötelékében vett részt a további hadműveletekben. A zászlóaljparancsnoki teendői mellett dandárparancsnoki feladatokat is ellátó Gyika a császári Schlik hadtest utóvédjével vívott, 1849. február 14-ei tornaljai ütközetben megsebesült, majd a debreceni kórházba kerülve, több hónapig

⁵⁹ MNL ZML 47. hzlj. pkv. Részleteit közli: *Molnár* 1987. 122–128. o.

⁶⁰ MNL ZML ÁB ir. 1848:2453.

⁶¹ MNL ZML ÁB ir. 1848:2452.

⁶² *Hermann* 1992a. 138–139. o.

⁶³ MNL ZML 47. hzlj. pkv.1848. november 22.

⁶⁴ *Hermann* 1992a. 140. o., *Hermann* 1995. 51–56. o.

⁶⁵ Perczel Mór jelentése az OHB elnökének. Hamzsabég, 1849. január 1. Közli: KLÖM XIV. 15. o.; Gyikáról lásd még Perczel Miklós Csány Lászlónak. Csákvár, 1848. december 31. Közli: V. *Waldapfel* 1952. 413. o.; A móri ütközetről *Hermann* 1992a. 140. o.; A Perczel hadtest december 30-ai móri harcrendjét lásd *Hermann* 1995. 129. o.

betegszabadságon volt. A 47. honvédszászlóalj parancsnokságát ezalatt – előbb ideiglenesen, áprilistól végleg – Inkey Kázmér százados (április 10-e után őrnagy) látta el.⁶⁶

Gyika debreceni gyógykezelése idején, március 17-én az alábbi kérelmet intézte Mészáros Lázár hadügyminiszterhez: „Alólírt, ki egy, a bal lábon nyert sebnél következőtében itt most Flór⁶⁷ osztályfőnök úr által magát gyógyíttatja, és kevés idő múlva hivatása helyére visszatérhet, már múlt évi szeptember hónapban a 47-ik honvédszászlóalj alakult, és Zala megye által kiállított önkéntes zászlóaljt nemcsak felállította és rendezte, de folytonosan is vezérlette Perczel tábornok úr nemcsak muraközi minden csatáiban, hanem az első szolnoki és ceglédi ütközetekben, valamint is Dembinski altábornagy úr vezénylete alatt a tornalji ütközetben mint dandárparancsnok működött, és folytonosan Klapka ezredes úr alatt mint az, lényegesen működik, és eddig már kilenc csatákban részt vett, azon kívül, hogy több éveki a sorkatonaságnál mint főtiszt szolgált, rangjára nézve is egy, az idősebb őrnagyok közé számítandó; ezeket méltányolva, kéri a tisztelt Hadügyminister Urat őt alezredesnek kinevezni.”⁶⁸ Az ekkor Debrecenben székelő hadügyminisztérium aznap válaszában elutasította Gyika előléptetési kérelmét: várjon a sorára, mert negyvenégy, nálánál idősebb rangú, katonai kötelességét a harctéren férfiasan teljesítő honvédőrnagy vár előléptetésre, akiket nem lehet megsérteni az ő alezredesi kinevezésével.⁶⁹ Gyika nem akart belenyugodni az elutasításba, ezért előbb Zala megye őt, Debrecenben tartózkodó országgyűlési képviselőjét vette rá, hogy – a hadügyminiszterhez intézett, április 3-án kelt beadványukban – javasolják az alezredesi kinevezését,⁷⁰ majd két nappal később kelt folyamodványában, arra hivatkozva, hogy 1848. júliusi (nemzetőr) őrnagy kinevezése folytán „talán nem egyik idősb, hanem talán a legidősebb rangú őrnagy a magyar hadseregek”, ismételten alezredesi kinevezését kérte.⁷¹ A hadügyminisztérium minkét előterjesztést elutasította; utóbbira adott, április 6-ai válaszában arra hivatkozva,⁷² hogy 24 őrnagy előzi meg Gyikát a szolgálati rangsorban, előbbire küldött, április 10-ei válaszában pedig már 39, Gyikánál „rangidősb” őrnagyot említve.⁷³

Felgyógyulása után, május 9-én a Bars megyében szervezett, és akkor az I. hadtest kötelékében a budai várat ostromló 17. honvédszászlóalj parancsnokává nevezték ki Gyika Jenő őrnagyot, aki aznap már át is vette a parancsnokságot.⁷⁴ Május 12-én a 17. honvéd-

⁶⁶ Hermann 1992a. 140–147., 188. o.; Hermann 2010. 187. o.; Az 1849. január 17-ei harcrendet közli: Hermann 1995. 135–136. o.

⁶⁷ Flór Ferenc (1809–1871): sebész, tisztii főorvos, 1849. január 22-től június 24-ig a Hadügyminisztérium egészségügyi osztályának igazgatója.

⁶⁸ MNL OL H 75. HM Ált. 1849:6562. Gyika Jenő őrnagy kérelme, dátum szerint.

⁶⁹ Ugyanott a hadügyminisztérium válaszában fogalmazványa, dátum szerint.

⁷⁰ MNL OL H 75. HM Ált. 1849:9178. Horváth József országgyűlési képviselő és zalai képviselőtársai Mészáros Lázár hadügyminiszternek. Debrecen, 1849. április 3.

⁷¹ MNL OL H 75. HM Ált. 1849:9305. Gyika Jenő őrnagy Mészáros Lázár hadügyminiszternek. Debrecen, 1849. április 5.

⁷² MNL OL H 75. HM Ált. 1849:9178. A hadügyminisztérium Horváth József országgyűlési képviselőnek. Debrecen, 1849. április 10.

⁷³ MNL OL H 75. HM Ált. 1849:9305. A hadügyminisztérium levele Gyika Jenő őrnagnak. Debrecen, 1849. április 6.

⁷⁴ MNL OL H 115. 2. doboz. Dátum szerint. Nagysándor József vezérőrnagy jelentése Görgei Artúrnak. Budai tábor, 1849. május 9. (Vö.: HL 1848–1849. 26/379. Az I. hadtest parancsnokságának jelentése a hadsereg főparancsnokságának. Budai tábor, 1849. május 9.) Nagysándor József tábornok már a május 8-ai napiparancsában kihirdette, hogy „hadügyminiszteri rendelet következtében Gyika őrnagy úr bízta meg a 17-ik zászlóalj parancsnokságával”. (HL 1848–1849. 26/295.)

zászlóalj parancsnoksága nevében adott tájékoztatást egy főhadnagyi előléptetés ügyében,⁷⁵ öt nappal később pedig az alakulat 1849. január–április közötti kikutatási előterjesztéseit küldte fel a fővezérségnek.⁷⁶ Gyika május 20-án már nemcsak a 17. honvédszászlóalj, hanem az alakulatán kívül a 39. Don Miguel gyalogezred 3. zászlóalját is magában foglaló, mintegy 1400 főnyi dandár parancsnoka volt az I. hadtestben.⁷⁷ Mivel azonban az őrnagy Buda május 21-ei ostromakor beteget jelentett, a 17. honvédszászlóalj tisztikara gyávasággal vádolta meg kollektív beadványában, melyhez Bátori-Sulcz Bódog alezredes, dandárparancsnok – az alakulat korábbi parancsnoka – is csatlakozott.⁷⁸ Gyika őrnagy ezzel szemben azt sérelmezte, hogy Bátori-Sulcz alezredes akadályozza zászlóaljparancsnoki teendőinek ellátásában, ezért május 23-án kérte az I. hadtest parancsnokságát, hogy az alezredest „ezen törvény elleni önkéntes tettek bitorlásától eltiltani, és jogaimat, melyeket betegségem miatt most e percben védeni képes nem vagyok, védeni szíveskedjék.”⁷⁹

Nagysándor József vezérőrnagy, az I. hadtest parancsnoka valószínűleg azonnal elutasította Gyika kérelmét, mert a gyávaság vádjától megroppant őrnagy még aznap megírta és benyújtotta hozzá az elbocsátási kérelmét, melyben önként lemondott a rangjáról, illetve minden, azzal járó katonai javadalmazásáról, és kötelezte magát, hogy sohasem fog harcolni – sem szóval, sem fegyverrel – magyar hazája ellen.⁸⁰ Egy nappal később, május 24-én így próbálta magát mentesíteni, illetve tisztázni a Nagysándor tábornokhoz intézett levelében: „Elbocsátási kérelmemet (Quittierungs Revers) Driquet alezredes és Inkey őrnagy urak jelenlétében megírtam; nem mintha bűnösnek érezném magam, hanem mert a gyávaság bélyege rajtam lebeg, melyet az emberek emlékezetéből kitörülni semmi sem képes, és mely meggyőződés énnekem nem engedhetné azok körében tartózkodni. Minek előtte azonban azon pályáruk lelépnek, mire csupán hazám éránti tántoríthatlan szeretet ösztönözött, engedje meg, tisztelt Tábornok Úr, Önt, kihez a legnagyobb tisztelettel párosulva szeretettel ragaszkodom, meggyőződni akarni, hogy az, aki vagyonát, családját, főbíróságát odahagyta, ki mint megválasztott követ, követségéről is lemondott és katona lett, ki Perczel alatt részt vett minden muraközi csatákban, valamint Dembinski alatt Tornalján is jelen volt, ki akkor, midőn semmi tevése helett, midőn a főhadiszálláson lehetett volna, többszöri kérelmére a 17-ik zászlóalj parancsnokságot átvette, és 14 napig Buda várának ostromlásában részt vett, hogy az, mondom, akkor, midőn fáradalmainak jutalmát arathatta volna, gyávaságbul elmaradt volna, az lehetetlen; lehetetlen pedig azért, mert ha gyávaság legkisebb magja keblemben elhintve lett volna, bizonyosan a szerencsétlen mőri ütközet után, akkor, midőn számtalan egyén a magyar zászlókat elhagyta, én is odahagytam volna. Provokálok Perczel tábornok úrra, ki volt az, aki a Pestről januarius hóban történt visszavonuláskor, midőn az egész sereg csaknem desperált, őket buzdította. Ha az ember ezeket mind fontolóra veszi, és ha meggondolja mostani állásomat, meggondolja áldozataim jutalmát, sajnálkozhat rajtam. És azért bátor vagyok tisztelt Tábornok Urat megkérni, minél előbb elbocsátásomat nekem megküldeni, hogy távozhassak azon helytől, mely örökké szerencsétlenné tett. Az egy vizsgálatom azon

⁷⁵ HL 1848–1849. 27/225. Gyika Jenő őrnagy az I. hadtest parancsnokságának. Budai tábor, 1849. május 12.

⁷⁶ MNL OL H 89. HM Vegy. 4. doboz, 4. tétel.

⁷⁷ HL 1848–1849. 29/179., 29/180.

⁷⁸ Hermann 2010. 187. o.; Bona 2019. Gyika Jenő életrajza.

⁷⁹ HL 1848–1849. 29/394. Gyika Jenő őrnagy az I. hadtest parancsnokságnak. Pest, 1849. május 23.

⁸⁰ MNL OL H 75. HM Ált. 1849:22.407. Gyika Jenő elbocsátási kérelme. Pest, 1849. május 23.

öntudat, hogy mindenkor kötelességemet teljesítettem, és hogy csak valódi rosszullétem akadályozott a budai vár bevételeiben részt venni.⁸¹

Dr. Kőszegi József, a 17. honvédszászlóalj orvosa május 25-én arról állított ki bizonyítványt, hogy amikor Buda ostroma után felkereste Gyikát, azt ágyban fekve, „csúzos hascsikarásban (enterodinia)”, azaz görcsös bélfájdalomban sínylődve találta.⁸² Gyika másnap ezt az orvosi bizonyítványt mellékelte Nagysándor József vezérőrnagyhoz intézett újabb beadványához, melyben még tett egy utolsó kísérletet elvesztett becsületének megmentésére: „Olyannyira szerencsétlennek éreztem magam, hogy a Buda várnak dicsőséges bevétele részét nem vehettem, hogy nem gondolhattam, hogy találkozhatna egyén, ki meg nem jelenésemet gyávaság kifolyásának mondhatná. Minthogy kész vagyok inkább százszor meghalni, mintsem gyáván élni, noha elbocsájtási kérelmemet már beadtam, mely a desperatióknak⁸³ szüleménye volt, kész vagyok, ha annak visszaadására méltónak talál, tisztelt Tábornok, azt örömet visszavenni, de azon egyetlen egy feltétel alatt, hogy énnekem a jövő ütközetben megengedtessek első lehetni, hogy megmutassam, hogy kész vagyok hazámért és becsületemért dicsőségesen meghalni, de sohase gyáván élni.”⁸⁴ Az őrnagy azonban nem kapott több esélyt, leváltották a 17. honvédszászlóalj éléről; ezt bizonyítja, hogy május 26-án már Dittlaczek Ferenc százados volt az alakulat ideiglenes parancsnoka.⁸⁵

Gyikát csak az mentette meg az ellene Buda várának bevétele után, gyávasága miatt elrendelt haditörvényszéki vizsgálattól, hogy meg sem várva az őrnagy rangjáról való leköszönésének hadügyminisztérium általi jóváhagyását,⁸⁶ hazatért Zalába, belatinci birtokára. Mivel ott sem érezte magát biztonságban, családi kapcsolatai révén császári utalomlevelet szerzett a grazi főhadparancsnokságtól, annak reményében, hogy Stájerországba utazhat; erre azonban már nem került sor.⁸⁷ Gyika nem tudhatott róla, hogy a neve már 1849 januárjában szerepelt azon a listán, melyet a Zalaegerszeget megszálló Burits de Pournay cs. kir. vezérőrnagy terjesztett fel Laval Nugent tábornagynak, a forradalom büntetésére érdemes Zala megyei vezetőiről: „Gyika Jenő Belatincról, főszolgabíró, a zalai nemzetőrség őrnagya és a lövői kerületben a népfelkelés felbujtója. A muraszerdahelyi híd felégetője”⁸⁸

Gyika külföldre utazását Johann Gorizzutti őrnagy, a stájerországi császári csapatok Luttenbergben állomásozó különítményének parancsnoka akadályozta meg, aki értesülvén róla, hogy a honvédőrnagy állítólag újoncozással és hadszervezéssel foglalkozik Belatincon, illetve a parancsainak nem engedelmességek környékbeli falvakat felégetéssel és katonai végrehajtással fenyegeti, június 19-én hajnalban Belatincon rajtaütéssel elfogta,

⁸¹ HL 1848–1849. 30/292b. Gyika Jenő őrnagy Nagysándor József tábornoknak, az I. hadtest parancsnokának. Pest, 1849. május 24.

⁸² HL 1848–1849. 30/292a. Dr. Kőszegi József orvosi bizonyítványa, Pest, 1849. május 25.

⁸³ Reménytelenségnek, kétségbe esésnek.

⁸⁴ HL 1848–1849. 30/292. Gyika Jenő őrnagy Nagysándor József tábornoknak, az I. hadtest parancsnokának. Pest, 1849. május 26.

⁸⁵ HL 1848–1849. 30/116.

⁸⁶ A hadügyminisztérium csak jóval később, 1849. július 22-én, Szegedről küldte meg az I. hadtest parancsnokságának kézbesítés végett „Gyika Jenő 47-ik zászlóaljbeli őrnagy” kilépési oklevelét. MNL OL H 75. HM Ált. 1849:22.407.

⁸⁷ Hermann 2010. 187. o.

⁸⁸ Hermann 2010. 209. o.

és lefoglalt irataival együtt Pettauba küldte vizsgálati fogságba. Gyikát rövidesen Grazba, majd Sopronba, azután Pozsonyba szállították. Onnan átmenetileg visszavitték Grazba, végül Haynau 1850. február 13-ai rendeletére ismét Pozsonyba került, ahol hadbírótság elé állították. A hadbírótság egy héttel később engedélyezte az őrnagy számára, hogy szabadlábban védekezzen.⁸⁹

A Gyika ellen folytatott hadbírószági vizsgálatot vezető Freyberger hadbíró százados tisztázta ugyan, hogy az elfogatása alapjául szolgáló vádak alaptalanok, ám honvédőrnagyi tevékenységét igyekezett alaposan felderíteni. Gyika elismerte, hogy valóban ő volt a zalai mozgó nemzetőrzászlóalj, majd a 47. honvédszászlóalj parancsnoka, de azzal védekezett, hogy alakulata mindaddig tartalékban vett részt a cs. kir. csapatokkal vívott összecsapásokban, amíg ő volt a parancsnokuk. Hadbírószági vallomása szerint betegszabadsága idején Kossuth kormányzóelnök Debrecenben felajánlotta neki az alezredesi előléptetést, és azt is, hogy menjen diplomáciai küldetessel a Havasalföldre, távoli rokonához, Alexander Ghica fejedelemhez, ő azonban mindezeket visszautasította. (Ezen állításával szemben, mint idéztük, március 17-én ő kérelmezte az alezredesi előléptetést.)

Noha a kihallgatott tanúk alátámasztották Gyika védekezését, a hadbíró úgy vélte, már önmagában kimeríti a fegyveres lázadásban való részvétel fogalmát az a körülmény, hogy Gyika a közismert császári kiáltványok ellenére a honvédseregben maradt, ráadásul súlyosbította cselekedetének megítélését, hogy megszegte a tíz évvel korábban, a hadseregből való kilépésekor tett fogadalmát, hogy soha nem fog harcolni cs. kir. csapatok ellen. Freyberger hadbíró százados mindezek alapján 1850. április 7-én kelt előterjesztésében hat év várfogsággal javasolta büntetni. A hadbírótság másnap ilyen ítéletet hozott, és azt Haynauhoz terjesztették fel megerősítésre. Haynau azonban kegyelem útján elengedte a büntetést, és intézkedett Gyika szabadon bocsátásáról, ami 1850. május 23-án meg is történt.⁹⁰ (A zalai kortársak tudni vélték, hogy a kegyelmet befolyásos sógora, Sina Simon báró eszközölte ki számára.)⁹¹

Gyika Jenő az 1850-es években ismét a belatinci birtokon próbált gazdálkodni testvéreivel, ám nem sok sikerrel, ezért az uradalmat 1859-ben elárverezték.⁹² További sorsáról csak annyit tudunk, hogy 1855 és 1857 között az osztrák örökös tartományokba kapott útlevelet,⁹³ majd 1857-ben Horvátországba, a Varasd megyei Jurketinecra költözött át,⁹⁴ halálának helyét és időpontját azonban nem ismerjük. Elképzelhető, hogy később német földön próbált új életet kezdeni; legalábbis erre utal, hogy özvegye, Csuzy Anasztázia Freiburgban hunyt el 30 évvel később, 1889. december 16-án.⁹⁵

⁸⁹ Hermann 2010. 187. o.

⁹⁰ Hermann 2010. 187–189. o.

⁹¹ Novák 1906. 343. o.

⁹² *Budapesti Hírlap*, 127. sz. (1859. május 29.) „Hivatalos értesítő”; A lendvai cs. kir. szolgabírói hivatal árverési hirdetménye. Lendva, 1859. május 18.

⁹³ *Fatér* 2005. 115. o.

⁹⁴ MNL ZML Kisfaludy szobor ir. 84. sz. Gyika Jenő levele Koppány Ferencnek. Jurketinec, 1858. május 2.

⁹⁵ *Freiburger Zeitung*, 294. sz. (1889. december 17.) 3. o., vö.: *Fővárosi Lapok*, 352. sz. (1889. december 23.) 2690. o. és *Vasárnapi Ujság*, 52. sz. (1889. december 29.) 870. o.

BIBLIOGRÁFIA

- Aradi* 1972. *Aradi Péter: A Dráva-vidék védelmének szervezése 1848 nyarán.* (Somogyi almanach 16-17.) Kaposvár, 1972.
- Asbóth* 1862. *Asbóth Lajos emlékiratai az 1848-iki és 1849-iki Magyarországi hadjáratból.* Pest, 1862.
- Balogh* 1986. *Balogh Elemér: Az első népképviselői választások Zala megyében.* In: *Közlemények Zala megye közgyűjteményeinek kutatásai*ból, 1986. (Zalai Gyűjtemény 25.) Szerk. *Halász Imre.* Zalaegerszeg, 1986. 195–208. o.
- Barbarits* 1929. *Barbarits Lajos: Nagykanizsa.* (Magyar városok monográfiája.) Budapest, 1929.
- Bona* 2015. *Bona Gábor: Tábornokok és törzstisztek az 1848/49. évi szabadságharcban.* (4. bőv. kiad.) Miskolc, 2015.
- Bona* 2019. *Bona Gábor: A 47. honvédszászlóalj tisztikara 1848/1849-ben.* In: *A 47. honvédszászlóalj története, 1848–1849.* Szerk. *Molnár András.* Zalaegerszeg, 2019. (Kézirat, megjelenés előtt)
- Dervarics* 1890. *Dervarics Kálmán: A Mura hidjának felgyűjtása 1848-ban.* Kivonat 1848. évi naplóból. *Alsó-Lendvai Híradó*, 13. sz. (1890. március 30.) 1–2. o.
- Dervarics* 1896. *Dervarics Kálmán: Alsó-Lendva története.* In: *Zalavármegyei évkönyv a millenniumra.* Szerk. *Halis István és Hoffmann Mór.* Nagykanizsa, 1896. 203–223. o.
- Diószegi – Diószegi* 2008a. *Diószegi György – Diószegi Krisztina: Hellén mozaik az 1848–49. évi dicső magyar szabadságharc tisztikara görög gyökerű hőseinek életéből.* In: *A Tiszántúli Történész Társaság Közleményei* 3. Szerk. *Bene János et al.* Debrecen, 2008.
- Diószegi – Diószegi* 2008b. *Diószegi György – Diószegi Krisztina: Magyar nemességet szerző görögök.* In: *Széphalom 18. k. A Kazinczy Ferenc Társaság évkönyve*, 2008.
- Fatér* 2005. *Zalai életrajzi kislexikon.* (3. jav. bőv. kiad.) Szerk. *Fatér Bernadett et al.* Zalaegerszeg, 2005.
- Hermann – Molnár* 2000. *Nagykanizsa és környéke 1848–1849-ben.* Okmánytár. I–II. k. S. a. r. *Hermann Róbert és Molnár András.* Nagykanizsa, 2000.
- Hermann – Molnár* 2015. *Választási küzdelmek a reformkori Zala megyében, 1834–1847.* Válogatott dokumentumok. S. a. r. *Hermann Róbert és Molnár András.* (Zalai Gyűjtemény 79.) Zalaegerszeg, 2015.
- Hermann* 1992a. *Hermann Róbert: A 47. honvédszászlóalj története.* In: *A szabadságharc zalai honvédei 1848–1849.* (Zalai Gyűjtemény 33.) Szerk. *Molnár András.* Zalaegerszeg, 1992. 115–192. o.

- Hermann* 1992b. *Hermann Róbert*: Az 56. honvédszászlóalj története (1848. október – 1849. október). In: A szabadságharc zalai honvédei 1848–1849. Szerk. *Molnár András*. (Zalai Gyűjtemény 33.) Zalaegerszeg, 1992. 195–256. o.
- Hermann* 1995. *Hermann Róbert*: Perczel Mór első honmentő hadjárata. Zala megye, 1848. október 17. – december 24. (Zalai Gyűjtemény 36/II.) Zalaegerszeg, 1995.
- Hermann* 1998a. Csány László kormánybiztosi iratai 1848–1849. I–II. k. S. a. r. *Hermann Róbert*. (Zalai Gyűjtemény 44.) Zalaegerszeg, 1998.
- Hermann* 1998b. *Hermann Róbert*: Perczel Mór muraközi hadjárata. Hadijelentések 1848. október 11. – november 9–10. *Pannon Tükör*, 4. (1998) 2. sz. 44–52. o.
- Hermann* 2006. *Hermann Róbert*: Nagykanizsa története 1848–49-ben. In: Nagykanizsa. Városi monográfia. II. k. Szerk. *Lendvai Anna* és *Rózsa Miklós*. Nagykanizsa, 2006. 457–520. o.
- Hermann* 2010. *Hermann Róbert*: Zalaiak a cs. kir. hadbírótság előtt. Az 1849–1850. évi megtorlás Zala megyében. In: Degré Alajos emlékezete. Tudományos emlékülés. Zalaegerszeg, 2009. május 14. Szerk. *Molnár András*. Budapest–Zalaegerszeg, 2010. 149–231. o.
- Kerényi B.* 2007. *Kerényi B. Eszter*: Báró Sina Simon. Budapest, 2007.
- KLÖM XIV. Kossuth Lajos 1848/49-ben. IV. k. Kossuth Lajos az Országos Honvédelmi Bizottmány élén. Második rész. 1849. január 1. – április 14. S. a. r. *Barta István*. Budapest, 1953.
- Mayer – Molnár* 2008. Források a Muravidék történetéhez. Szöveggyűjtemény. I. k. (871–1849.) Szerk. *Mayer László*, *Molnár András*. Szombathely–Zalaegerszeg, 2008.
- Molnár* 1987. *Molnár András*: A zalai 47. honvédszászlóalj felállítása 1848 őszén. In: Közlemények Zala megye közgyűjteményeinek kutatásaiból 1987. Szerk. *Bilkei Irén*. (Zalai Gyűjtemény 26.) Zalaegerszeg, 1987. 113–128. o.
- Molnár* 1994. *Molnár András*: Képviselőválasztás Alsólendván 1848-ban. In: Lendava – Lendva 1192–1992. Tanulmányok Lendva történetéből. Szerk. *Göncz László*. (Lendvai Füzetek) Lendava–Lendva, 1994. 80–85. o.
- Molnár* 1996. *Molnár András*: „A zalai ágyúzás”. Zala megye önkéntes adózói, 1845–1848. *Századok*, 130. (1996) 5. sz. 1211–1240. o.
- Molnár* 2000. Zala megye archontológiája 1138–2000. Szerk. *Molnár András*. (Zalai Gyűjtemény 50.) Zalaegerszeg, 2000.
- Molnár* 2006. *Molnár András*: Nemzetőrök, honvédek, hadmozdulatok. Lendvidék a szabadságharcban 1848–1849. (Lendvai füzetek 19.) Lendva, 2006.

- Molnár* 2008. *Molnár András: A Lendva-vidék nemzetőrsége 1848-ban. Honismeret*, 36. (2008) 3. sz. 63–65. o.
- Molnár* 2009a. Csány László reformkori iratai 1817–1848. S. a. r. *Molnár András*. (Zalai Gyűjtemény 66.) Zalaegerszeg, 2009.
- Molnár* 2009b. *Molnár András: A zalai nemesség politikai erőviszonyai 1847-ben. Kováts László kimutatása Széchenyi István gróf számára*. In: *Zalai történeti tanulmányok 2009*. Szerk. *Paksy Zoltán*. (Zalai Gyűjtemény 67.) Zalaegerszeg, 2009.
- Molnár* 2012. *Molnár András: Deák zalai tisztelői. A Deák Ferenc nevelési alapítvány első évtizede, 1840–1850*. In: *A történettudomány szolgálatában. Tanulmányok a 70 éves Gecsényi Lajos tiszteletére*. Szerk. *Baráth Magdolna – Molnár Antal*. Budapest–Győr, 2012. 375–390. o.
- Novák* 1906. *Novák Mihály: Zalavármegye az 1848–49. évi szabadságharcban*. (2. bőv. kiad.) Zalaegerszeg, 1906.
- Pálmány – Hermann* 2002. *Pálmány Béla – Hermann Róbert: Gyika (Ghica) Jenő*. In: *Az 1848–1849. évi első népképviselői országgyűlés történeti almanachja*. Szerk. *Pálmány Béla*. Budapest, 2002. 1008–1009. o.
- Pálmány* 2011. *Pálmány Béla: A reformkori magyar országgyűlések története almanachja 1825–1848*. Budapest, 2011.
- Papp* 2004. *Papp Izabella: Görög nemesek Magyarországon*. In: *A Sina család Magyarországon. Tudományos konferencia. Gödöllő, 2003. április 26*. Szerk. *Kerényi B. Eszter*. Gödöllő, 2004.
- Urbán* 1973. *Urbán Aladár: A nemzetőrség és honvédség szervezése 1848 nyarán*. Budapest, 1973.
- Urbán* 1999. *Gróf Batthyány Lajos miniszterelnöki, hadügyi és nemzetőri iratai*. I–II. k. A dokumentumokat válogatta, a jegyzeteket készítette, az előszót írta *Urbán Aladár*. Budapest, 1999.
- V. Waldapfel* 1952. *A forradalom és szabadságharc levelestára*. II. k. Összeállította *V. Waldapfel Eszter*. Budapest, 1952.
- Vajda – Vajda* 1974. *Vajda László – Vajda Lászlóné: Zala megye az 1848–49-es polgári forradalom és szabadságharc idején*. In: *Zalai Tükör*, 1974. I. k. 1848/49. zalai eseménytörténete. 5–42. o.

RÖVIDÍTÉSEK

HL 1848–1849	Hadtörténelmi Levéltár. Az 1848–1849. évi forradalom és szabadságharc iratai
MNL OL	Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára
A 57. LR	A 57. Magyar Kancelláriai Levéltár. Libri Regii
A 105. Inf. Prot.	A 105. Magyar kancelláriai levéltár. Informationsprotocolle der Ungarisch-Siebenbürgischen Sektion
H 75.	HM Ált. H 75. Hadügyminisztérium. Általános iratok
H 92.	ONöHt. Ált. H 92. Országos Nemzetőrségi Haditanács. Közösén kezelt általános iratok
H 89.	HM Vegy. H 89. Hadügyminisztérium. Vegyes iratok
H 103.	H 103. Csány László kormánybiztos iratai
H 115.	H 115. Görgei Artúr iratai
MTAK Kt.	Magyar Tudományos Akadémia Könyvtára. Kézirattár
MNL ZML	Magyar Nemzeti Levéltár Zala Megyei Levéltára
47. hzlj. pkv.	A sümegi Kisfaludy Sándor Emlékmúzeumtól átvett iratok. Szabadságharc, 27. sz. Zászlóalj parancsolatok jegyzőkönyve, 1848. november 5. – 1849. március 29.
ÁB ir.	Zala megye Állandó Bizottmányának iratai. Iratok, 1848–1849
ÁB jkv.	Zala megye Állandó Bizottmányának iratai. Jegyzőkönyvek, 1848–1849
Csillagh ir.	Csillagh Lajos első alispán hivatalos iratai, 1848
Kgy. ir.	Zala vármegye nemesi közgyűlésének iratai. Közgyűlési iratok
Kgy. jkv.	Zala vármegye nemesi közgyűlésének iratai. Közgyűlési jegyzőkönyvek
Kisfaludy szobor ir.	Koppány Ferenc megyei főadószedő hivatali iratai. Kisfaludy Sándor balatonfüredi szobrának felállítására vonatkozó iratok
Letenyei anyakönyv	Mikrofilmtár. A letenyei római katolikus plébánia keresztelelési anyakönyve
Nemzetőri ir.	A nemzetőrségre és honvédségre vonatkozó iratok, 1848–1849

András Molnár

THE FIRST COMMANDER OF HOME DEFENCE FORCES BATTALION 47,
MAJOR JENŐ GYIKA

(Abstract)

Major Jenő Gyika descended from a family of Greek origin who became Hungarian nobles from merchants. In the 1830s he served as a lieutenant in the Imperial Army, and from July 1848 he was the major of the Battalion of Zalalövő of the National Guard of Zala county along the Dráva Line. In September he was assigned to command the volunteer mobile National Guard Battalion of Zala county. His unit was requalified as a Home Defence Forces battalion, with the number 47, and he was nominated as a Home Defence Forces major. In February 1849 he got injured as a brigadier in the battle of Tornaalja. In May for a few weeks he served as the commander of the Home Defence Forces Battalion 17. In 1850 he was sentenced to imprisonment by the imperial court-martial, but he was soon granted mercy.

András Molnár

DER ERSTE KOMMANDANT DES 47. HONVÉD-BATAILLONS,
HONVÉD-MAJOR JENŐ GYIKA

(Resümee)

Honvéd-Major Jenő Gyika stammte aus einer Kaufmannsfamilie griechischer Herkunft, die zu einer ungarischen Adelsfamilie wurde. In den 1830er Jahren diente er als Leutnant in der kaiserlichen Armee. Ab Juli 1848 war er entlang der Drau Major des Bataillons von Lövő der Nationalgarde des Komitats Zala. Im September wurde er mit dem Kommando des freiwilligen mobilen Nationalgarde-Bataillons von Zala betraut. Sein Verband wurde im November desselben Jahres mit der Ordnungsnummer 47 in ein Honvéd-Bataillon umgewandelt, er selbst zum Honvéd-Major ernannt. Im Februar 1849 wurde er als Brigadekommandant im Gefecht von Tornalja verwundet. Im Mai versah er einige Wochen lang die Kommandantenaufgaben des 17. Honvéd-Bataillons. Im April 1850 verurteilte ihn das kaiserliche Kriegsgericht zu einer Festungshaft, doch schon bald wurde er begnadigt.

András Molnár

JENŐ GYIKA, LE PREMIER COMMANDANT DU 47^E BATAILLON
DE L'ARMÉE HONGROISE

(Résumé)

Issue d'une famille de commerçants d'origine grecque devenue une famille noble hongroise, le commandant Jenő Gyika servait comme lieutenant dans l'armée impériale dans les années 1830. À partir de juillet 1848, il était commandant du bataillon de la garde nationale du canton de Lövő dans le département de Zala sur la ligne de la Drave. En septembre, il fut nommé commandant du bataillon de la garde nationale mobile volontaire

de ce même département. En novembre, son unité a obtenu la qualification « bataillon de l'armée hongroise » sous le numéro 47 et Jenő Gyika en fut nommé le commandant. En février 1849, il fut blessé comme général de brigade dans la bataille de Tornalja. En mai, il fut le commandant du 17e bataillon de l'armée hongroise pendant quelques semaines. En avril 1850, le tribunal militaire impérial l'a condamné à la détention dans une enceinte fortifiée, mais il fut gracié peu de temps après.

Андраш Молнар

ПЕРВЫЙ КОМАНДИР 47-ОГО ГОНВЕД БАТАЛЬОНА – МАЙОР ЕНЁ ДИКА

(Резюме)

Ёне Дика греческого происхождения, был родом из семьи торговца ставшего венгерским дворянином. В 1830-их годах он служил лейтенантом в императорской армии, с июля 1848-ого года он был майором стрелковой национальной гвардии стрелкового батальона округа Зала на линии Драва. В сентябре ему доверили командование передвижного батальона округа Зала. В ноябре его подразделение переквалифицировали в рядовой батальон, с номером 47., а его возвели в звание майора. В феврале 1849-ого года, будучи командиром бригады, он был ранен в битве у г. Торналя. В мае в течении нескольких недель он исполнял обязанность командира 17-ого рядового батальона. В апреле 1850-ого года императорский суд приговорил его к тюремному заключению, но вскоре он был помилован.